

Görüş

ARALIK 2014 SAYI 87 10TL KDV DAHİL

15

**G-20 Dönem Başkanlığı
Işığında Küresel Ekonomi
ve Türkiye**

Ali Babacan

20

**Dünya Ekonomisi
Nereye?**

Dr. Murat Üçer

26

**Küresel krizden
küreselleşme Krizine**

Osman Ulagay

32

**Ekonomide
Nereye Geldik?**

Fatih Özatay

40

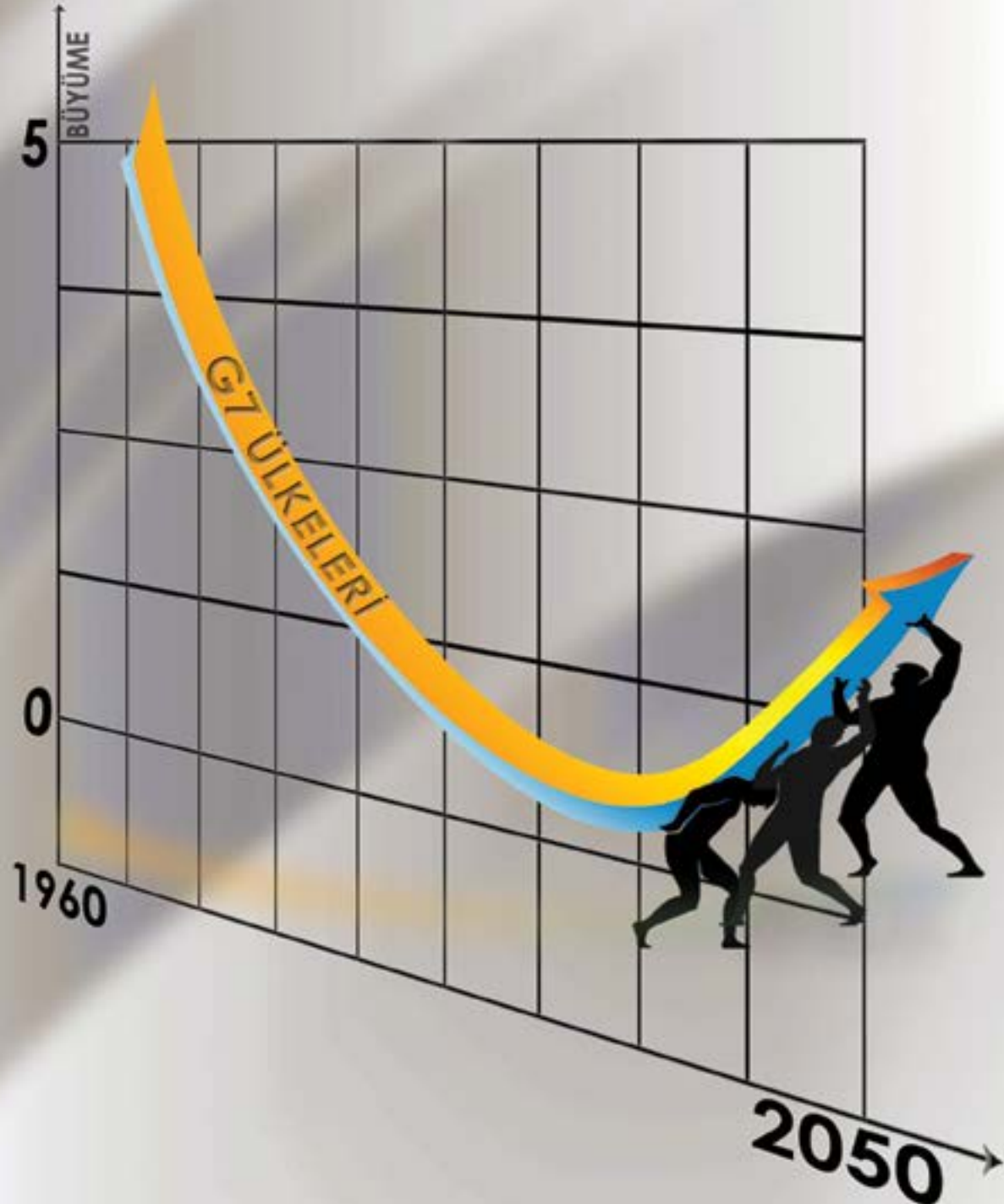
**Küresel Siyasette
Belirsizlik ve Riskler**

Yrd. Doç Fevzi Baban

70

**Küresel Kriz Depreminin
Işığında Fay Hatları**

Cemal Yardımcı

TÜSİAD Adına Sahibi:
Haluk Dinçer

Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür:
Zafer Ali Yavan

Yazı Kurulu:
Prof. Deniz Ülke Arıboğan,
Ercan Kumcu,
Prof. Fuat Keyman,
Erdal Güven,
Başak Solmaz Karaüç,
Zafer Ali Yavan

Görsel Yönetmen:
Çağdaş Üstünkaya

Baskı:
Marin Basım

Yapım:
Tribeca İletişim Danışmanlık

Reklam:
Başak Solmaz
T: 0212 249 19 29

Abone:
Burcu Orhan
E: borhan@tusiad.org

Yönetim Yeri:
TÜSİAD - Meşrutiyet Caddesi 46,
Tepebaşı 34420 İstanbul
T: 0212 249 19 29

Görüş'te yayınlanan tüm yazılar, açıkça metinde belirtilmedikçe kuruluşun resmi görüşünü yansıtmaz. İmzalı yazılarda belirtilen görüşler sadece yazarların düşüncelerini ifade eder.

EDİTÖR

1

Küresel İktisadi Toparlanmada Kararsızlık ve 2015

Zafer Ali Yavan / TÜSİAD Genel Sekreteri

KONJONKTÜR

4

Ekonomi Düzeliyor Ama Önemli Olan Kalıcı Kılabilmek

Doç. Dr. Ümit İzmen

BAŞKANIN GÖRÜŞÜ

12

Küresel Ölçekte de, Ulusal Ölçekte de Konumuz Büyüme ve İstikrar

Haluk Dinçer / TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

KAPAK: BÜYÜME PARADİGMASI DEĞİŞİYOR MU?

15

G-20 Dönem Başkanlığı Işığında Küresel Ekonomi ve Türkiye

Ali Babacan / Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı

20

Küresel Beklentiler ve Sorunlar

Dr. Murat Üçer / Koç Üniversitesi

26

Küresel Krizden Küreselleşme Krizine

Osman Ulagay / Gazeteci

32

Ekonomide Nereye Geldik? Nereye Gidiyoruz?

Fatih Özatay / TOBB Ün. ETÜ ve TEPAV

40

Küresel Siyasette Belirsizlik ve Riskler

Yrd. Doç Feyzi Baban / Koç Üniversitesi

TÜRKİYE: ARAŞTIRMA

46

Yolsuzluk Sorunu Toplumsal Refah Sorunudur

Av. Gönenç Gürkaynak / TÜSİAD Üyesi

Röportaj: Başak Solmaz Karaüç

50

"Ekonomiye Can Toprakdan Gelir"

Metin Akman / TÜSİAD Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayiler Çalışma Grubu Başkanı

Röportaj: Başak Solmaz Karaüç

DÜNYA: AVRUPA BİRLİĞİ

54

AB Genişleme Sürecinin Sonu mu?

Prof. Nilgün Arsan / TOBB Üniversitesi

Prof. Atilla Eralp / ODTÜ

58

Avrupa'ya Uyum Sürecinde Gümrük Birliği

Dr. Ebru Turhan / İstanbul Politikalar Merkezi

Dr. Erdal Yalçın / Ifo Enstitüsü, Münih

DÜNYA: UNUTULMAYANLAR

62

Fırtınalı Beyin: Lord Ralf Dahrendorf

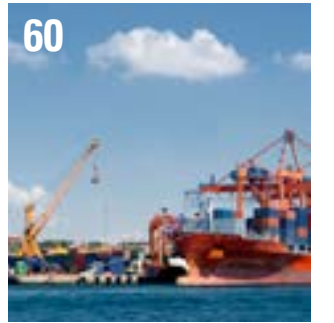
Prof. Dr. Bahri Yılmaz / Sabancı Üniversitesi

13

40

60

KÜLTÜR SANAT

67

Tasarımlı Sonbahar

Görgün Taner
İKSV Genel Müdürü

KİTAP

70

Küresel Kriz Depreminin Işığında Fay Hatları

Cemal Yardımcı

YOLSUZLUK SORUNU TOPLUMSAL REFAH SORUNUDUR

Av. Gönenç Gürkaynak / TÜSİAD Üyesi
Röportaj: Başak Solmaz Karaüç

En çarpıcı bulgu, Yüzde 47'nin "yolsuzluğun artacağını düşünüyorum" demiş olması. Bu hakikaten çok çarpıcı. İkincisi ve belki daha düşündürücü olanı, bugünün Türkiye'sinde bu kadar yolsuzluk tartışılırken, uluslararası raporlar durumu ortaya koyarken ve genel olarak Türkiye'de yaşayan her vatandaşta "yolsuzluk var" hissi iyice artarken, "bugün ben yolsuzluk problemi görmüyorum" diyen insanların yüzde 37'si de "gelecekte yolsuzlukta artış olacağını düşünüyorum" diyor.

TÜSİAD Kasım ayında, Türkiye'de son dönemde en çok konuşulan konulardan biri olan yolsuzluk ile ilgili anket çalışmasının sonuçlarını açıkladı. İş dünyasının yolsuzluk konusundaki algısını ölçen çalışma çok çarpıcı tespitler ortaya koyuyor. Projenin yöneticisi ve TÜSİAD üyesi Avukat Gönenç Gürkaynak ile bu araştırmayı ve yolsuzluğun Türkiye'ye maliyetini konuştuk.

TÜSİAD neden böyle bir araştırma yapmaya gerek duydu?

Yolsuzlukla mücadele konusu tüm dünyada iş dünyasının dikkatle üzerinde durduğu konulardan biri. Artık iş dünyası buna kayıtsız kalamıyor. Bunun hem etik boyutu, hem de mevzuat boyutu var. Zaten mevzuata uyum, riski yönetebilmek açısından son derece önemli bir öncelik. Bir de bunun üzerine bir şirketin itibar kaybı konusunu

da koyarsanız, etik davranmanın önemi de ortaya çıkmış oluyor. Bir de tabii etik davranmanın kendi içindeki erdemi var. Bu üç kolu bir araya getirdiğiniz zaman, şirketler artan şekilde yolsuzlukla mücadele konusuna eğiliyor. Türkiye'de iş dünyasını her yönüyle temsil etme kabiliyeti en yüksek STK olan TÜSİAD'ın da bu anlamda bir rol üstlenmesi son derece anlaşılır bir şey. TÜSİAD öncelikle konu ile ilgili farkındalık yaratmaya çalışıyor. Daha sonra yaratılan farkındalık ile ilgili neler yapılabileceği konusunda çözüm önerileri getirmeye ve tikanlıkları ortaya koymaya çalışıyor. "TÜSİAD burada yarı siyasi rollere soyunuyor" gibi bir algının ortaya çıkması aslında talihsizlik. Çünkü bu

konu önemle vurguladığımız üzere siyasi bir konu değil, ekonomi ve refahla ilgili bir konu. Bu yüzden TÜSİAD'ın bu konuda bir çalışma yapması gayet doğal. *Türkiye'de konunun gündemde olduğu bir dönemde yapıldığı için araştırma çok ilgi çekti. Bu çalışmayı yapmaya ne zaman karar verildi?*

Bu çalışmanın başlangıcı 2013 senesinin başıydı. Ben yeni bir üye olarak konunun çalışılmasının önemini vurguladım. Yönetim Kurulu bu çalışmanın faydalı olacağına kanaat getirdi. Arkasından yapılan Genel Kurul itibarıyla 2013-2014 yılına girilirken bu konu bizim programımızdaydı. 17 Aralık'tan evvel çalışma oldukça yol katetmişti zaten.

Ama burada şunu da söylemek gerekiyor; 17-25 Aralık süreci bu çalışmayı elbette etkilemiştir. Zira algının çalışıldığı bir çalışmadır bu. Böyle bir çalışmada da yolsuzluk algısı ile ilgili herkesin yaklaşımını değiştiren önemli bir sürecin yaşanmış olması tabii ki çalışmaya tesir etmiştir. Ancak çalışmanın yapılmaya karar verilmesinde etkili olmadı. Olmuş olsaydı da bir problem olmaması gerekirdi gerçi. Zira böylesi bir süreç yaşandıktan sonra "biz haritanın neresindeyiz?" konusuna bakılması lazımdı. Nitekim şimdi yeni raporlar çıkmaya başladı. OECD'nin rüşvetle mücadele alanındaki Türkiye raporu yayınlandı. Ardından Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün çalışmasında Türkiye 5 puan kaybederek, 11 sıra geriledi. TÜSİAD'ın raporu iş dünyasında geleceğe yönelik çok ciddi bir karamsarlık olduğunu gösteriyor. Yüzde 47 gibi bir oran yolsuzluğun artacağını düşündüğünü söylüyor. G20 kapsamında da yolsuzluk en önemli çalışma başlıklarından bir tanesi. Bunların tamamı zaten bu konunun çalışılması gerektiğinin ortak sinyallerini veren etkenler olurdu.

Araştırmada nasıl bir yöntem benimsendi?

Tabii tüm Türkiye'de bu çalışmayı yürütme imkanı bulamadık. Dolayısıyla bir sosyolog, iki hukukçu, iki de iktisatçının bünyesinde yer aldığı bu çalışma ekibi bir noktadan sonra şöyle bir karar almak zorunda kaldı: "Biz bu çalışmayı bir odak grup çalışması ile önce Anadolu'da yapalım. 36 iş insanı ile görüşelim. Onların verdiği bilgileri alalım. Bu bilgilerle sorularımızı yeniden ıslah edelim ve akabinde İstanbul'da görüşme yapalım." Dolayısıyla Antalya'da, Denizli'de, İstanbul'da ve Gaziantep'te 36 iş insanı ile görüşmeler yapıldı. Onlardan alınan geri bildirimler neticesinde de biz 801 iş insanı ile görüşme yürüttük. Bu

görüşmelerde kullanılan sorular artık zaten damıtılmış vaziyetteydi. Yani Türkiye'nin başka önemli sanayi şehirlerinde de önemli görülen soruları sormuş olduk.

Size göre araştırmanın en çarpıcı bulguları neler?

En çarpıcı bulgu, demin de söylediğim gibi, yüzde 47'nin "yolsuzluğun artacağını düşünüyorum" demiş olması. Bu hakikaten çok çarpıcı. İkincisi ve belki daha düşündürücü olanı, bugünün Türkiye'sinde bu kadar yolsuzluk tartışılırken, uluslararası raporlar durumu ortaya koyarken ve genel olarak Türkiye'de yaşayan her vatandaşta "yolsuzluk var" hissi iyice artarken, "bugün ben yolsuzluk problemi görmüyorum" diyen insanların yüzde 37'si de "gelecekte yolsuzlukta artış olacağını düşünüyorum" diyor.

Rapor aslında yolsuzluğun tanımı konusunda da sorun olduğunu ortaya koyuyor...

Evet, bir başka konu en çekirdek kavram tarifiyle dahi yolsuzluk olan şeyin yine çok ciddi bir oran tarafından yolsuzluk olarak görülmemiş olması. Şu soruyu soruyoruz kendilerine: "Kamu görevlisine kanunu ihlal ederek vazifesini suistimal etmesi için menfaat tedarik edilmesi yolsuzluk mudur?" Bu kendi içinde zaten en çekirdek haliyle tanımı barındırıyor. Buna yüzde 11 "yolsuzluk değildir", "hiç yolsuzluk değildir" veya "pek de yolsuzluk sayılmaz" gibi cevap veriyor. Bu endişe verici. 800 iş insanından 80'i bunu söylediği zaman, bunun oturulup çalışılması lazım. Burada önemli olan yolsuzluğun ne olduğunun iyi anlaşılmasını meselesi.

Yolsuzluğun ne olduğunun anlaşıldığı durumlar ve tepkisel olarak cevap verenler de olabilir. "Bu iş yapmanın maliyetidir" diye hissediyordur. Ama böyle düşünen kişilerin oranının bu noktalara geliyor olması da çok düşündürücü ve tehlikeli. Bu da içselleştirme riskine işaret ediyor. Yolsuzluğun içselleştirilme yolunda olduğunu buluyor.

Bu araştırmanın aslında iki durumu ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Birincisi güven eksikliğini, güvensizliği ortaya koyuyor.. İkinci olarak içselleştirmeyi, yolsuzluğu artık neredeyse iş yapma maliyeti haline getirdiğini gösteriyor.

İçselleştirme konusuna toplantıda da özellikle dikkat çektiniz. İçselleştirmenin sonuçları neler sizce?

Bu araştırmanın aslında iki durumu ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Birincisi güven eksikliğini, güvensizliği ortaya koyuyor.. İkinci olarak içselleştirmeyi, yolsuzluğu artık neredeyse iş yapma maliyeti haline getirdiğini gösteriyor

Bu çok tehlikeli. Bu konuyla ilgili döngüler artık şuraya gelmeye başlıyor: Gelir dağılımındaki adaletsizlik yolsuzluğu beslerken, yolsuzluk da kendi baronlarını yaratarak tekrar gelir dağılımdaki adaletsizliği besliyor. Bu arada eğitimsizlik yolsuzluğu beslerken, bu yolsuzluktan yanına kar kalıp da zenginleşenlerin olması aile içi eğitimi ve değerler eğitimini etkiliyor. Zira kişi artık çocuğunu yetiştirirken de belirli bir tereddütle, "Tertemiz yetiştirsem bu şartlar altında bu çocuk aç kalır" duygusuyla yetiştiriyor olabilir. Bu araştırma, bu kısır döngülerin neticesi olarak ortaya çıkabilecek

içselleştirme konusunu buluyor. Mesela "faaliyetlerimde sık sık yolsuzluk görürüm, yoğun şekilde yolsuzluk görürüm" diyenin, hala "bu sorun değil" dediği, sorun algısı olarak bunu çok düşük gördüğü yerler var anket sonuçlarında. Bu içselleştirmedir.

Diğer bulgu da güvensizliktir demiştiniz...

Araştırmada iş insanlarının yüzde 60'ı "ben yolsuzluğu bilsem ihbar etmem" diyor. Bu güvensizlik bizim istemediğimiz güvensizlik. Bizim yaratmamız gereken güvensizlik rüşveti veren ve alan arasındaki güvensizlik. "Acaba beni ihbar eder mi? Ben ne yapıyorum? Ailemin itibarıyla oynuyorum" demeleri gerekirken onlar güven içindeler ve huzurlular. Birbirlerine güvendikleri gibi üzerinde buldukları zemine de güveniyorlar. Bana bir şey olmaz duygusu var. Ama bir problem görürse ihbar edecek olanların güvensiz olduğu görülüyor.

Çözüm denilince hepimizin aklına hukuki önlemler ve denetleme konusu geliyor. Hukuki olarak konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yolsuzluk sorunu toplumsal refah sorunudur. Bu müteşebbisi fevkalade derinden ilgilendiriyor. TÜSİAD neden bu konuyu çalışıyor? Zira TÜSİAD rekabete inanıyor. Daha iyi mal ve hizmetlerin üretilmesinden fayda sağlıyor olmak ve bu zeminde kapışır durumda olmanın topluma refah sağlayacağını düşünüyor. Halbuki yolsuzluk devreye girdiği ölçüde artık daha iyi mal ve hizmetleri daha ucuza verme mücadelesi ortadan kalkıyor

Mevzuatta ilerleme imkanı tabii var. Ama genel olarak Türkiye'de, peşinden gitmek isteseyiz yolsuzlukla mücadele etme imkanı var. Bunun enstrümanları var. Fakat biz daha yeni, ciddi yolsuzluk iddiaları ile alakalı olarak hiçbir davanın açılmadığı ve inceleme yapılacak mercilere yayın yasakları getirildiği bir süreçten geçiyoruz. Dolayısıyla bizdeki ana probleme baktığınız zaman, "mevzuatımız yetersiz" desek biraz haksızlık etmiş ve aslında hedef saptırılmış oluruz. Burada bunu kovalayacak irade lazım. Bunu kovalayacak irade ile ilgili yine bizim anketimiz bir sonuç buluyor. Bulduğu sonuç da şu: Konuştuğumuz insanlar hukuki mevzuatın yeterli uygulanmadığını söylüyor. Hukuki mevzuat dört dörtlüktür demiyorum, ama hukuki mevzuatı daha iyi hale getirmek ile birşey olmayacağı açık. Çünkü eldeki mevzuatın enstrümanları dahi şu anda kullanılır görünmüyor.

Yolsuzluğu besleyen nedir sizce?

Yolsuzluğu besleyen en önemli etken bilgi asimetrisi. Birileri birilerini tanıyor, bir şeyler biliyor. Bir başkaları o kişileri tanımıyor, o şeyleri bilmiyor. Bu farklılıklar dolayısıyla da o dünyaya eklenmek isteyen, "içeridekilerden" olmak isteyenler para ödüyorlar. Yolsuzluğu doğuran bu. Dolayısıyla siz şeffaflığı artırdıkça

bilgi asimetrisini ortadan kaldırdığınız için, herkes denk şeyleri biliyor. Aynı zeminde rekabet ediyorlar ve daha iyi olan kazanıyor noktasına geldiğinizde aslında olumlu bir adım atmış oluyorsunuz.

Nitekim burada TÜSİAD'ın tespit etmesi fevkalade önemli olan bir konu da yolsuzluğun siyasetle değil, refahla ilgili olduğu konusu. Yolsuzluk sorunu toplumsal refah sorunudur. Bu müteşebbisi fevkalade derinden ilgilendiriyor. TÜSİAD neden bu konuyu çalışıyor? Zira TÜSİAD rekabete inanıyor. Daha iyi mal ve hizmetlerin üretilmesinden fayda sağlıyor olmak ve bu zeminde kapışır durumda olmanın topluma refah sağlayacağını düşünüyor. Halbuki yolsuzluk devreye girdiği ölçüde artık daha iyi mal ve hizmetleri daha ucuza verme mücadelesi ortadan kalkıyor. Ekonominin temel prensiplerine aykırı bambaşka başarı ölçüleri, "kimi tanıyorsun?", "hangi kanallardan yürüebiliyorsun" gibi etkenler devreye girmeye başlıyor. Bu tüketici refahını da genel olarak toplam refahı da düşüren bir şey.

Yolsuzluğun Türkiye'de iktisadi hayata maliyeti nedir?

Neden inovasyon yapamıyoruz? Niçin yaratıcı ürünlere gidemiyoruz? Niçin yeni düşünceler, yeni fikirler ortaya atamıyoruz? Niçin teknolojik ürünleri piyasaya sürmekte daha geride kalıyoruz? Neden dünyanın teknolojide önemli bir ülkesi haline gelemiyoruz? Bunların cevapları tabii pek çok alanda. Özgürlüklerle ilgili alanda da var. Fakat yolsuzluk da bu cevapları etkileyen bir konu. Yolsuzluk olduğu ölçüde müteşebbisin araştırma geliştirme yapma iştahı düşüyor. Yolsuzluk olduğu ölçüde, "ben zaten bir şekilde bir denge buldum ve ürünü satacağım, hizmetimi satacağım bir damar buldum, karşılıklı ilişkiyi kurdum" deniliyor. Piyasaya yeni girecek bir girişimci için de piyasa zaten kapalı görünüyor. "Burada bir al gülüm ver gülüm ilişki var ve ben üründe fark yaratarak ticaretimde öne geçecek adım atamam" diye düşünülüyor. O zaman da toplumsal refah fonksiyonunu en fazla olumlu etkileyen unsur, yani yaratıcı yıkım süreçlerinden beslenen dinamik etkinlik, okkanın altına gitmiş oluyor. Teknolojik iyileşme elbette toplumsal refah fonksiyonunu etkiliyor. Eğer yolsuzluk iktisadi hayatı kasıp kavuruyorsa, o zaman buradan teknolojik ilerleme ortaya çıkarma iştahı beklemek, yeni düşüncelerin yeni fikirlerin ortaya çıkmasını beklemek güçleşiyor.